

**Wyrok z dnia 6 września 1995 r.
II URN 23/95**

Pracownik ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia także wówczas, gdy z dokumentu (zaświadczenia o zatrudnieniu) wynika co innego (art. 473 k.p.c.).

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel (sprawozdawca), Sędziowie SN: Maria Mańkowska, Stefania Szymańska,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Iwony Kaszczyszyn, po rozpoznaniu w dniu 6 września 1995 r. sprawy z wniosku Kazimierza B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w K. o wcześniejszą emeryturę, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 16 grudnia 1993 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w K. decyzją z dnia 24 września 1993 r. odmówił Kazimierzowi B., urodzonemu 13 marca 1929 r., przyznania wcześniejszej emerytury przewidzianej w § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 stycznia 1990 r. w sprawie wcześniejszych emerytur dla pracowników zwalnianych z pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy (Dz. U. Nr 4. poz. 27), uznając, że rozwiązanie stosunku pracy wnioskodawcy z Biurem Projektów Kolejowych w K. nastąpiło za porozumieniem stron w związku z jego zaliczeniem do II grupy inwalidów, a nie z przyczyn dotyczących zakładu pracy, o jakich mowa w art. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1990 r., Nr 4, poz. 19 ze zm.).

W odwołaniu wniesionym do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wnioskodawca podtrzymał żądanie przyznania wcześniejszej emerytury twierdząc, że faktycznie stosunek pracy został z nim rozwiązany z dniem 31 grudnia 1991 r. z przyczyn ekonomicznych dotyczących zakładu pracy w związku ze zmniejszeniem stanu zatrudnienia. Okoliczność wcześniejszego zaliczenia do II grupy inwalidów zakład pracy wykorzystał jako przyczynę rozwiązania stosunku pracy, mimo wykonywania pracy i przygotował wniosek o przyznanie wnioskodawcy renty inwalidzkiej zapewniając go o zachowaniu uprawnień branżowych, przysługujących pracownikom PKP odchodzącym z zakładów wydzielonych z przedsiębiorstwa PKP do dnia 31 grudnia 1991 r. To zapewnienie pracodawcy okazało się błędne, gdyż dotyczy ono osób przechodzących na wcześniejszą emeryturę w trybie powołanych przepisów, a nie na rentę inwalidzką. Do przejścia na wcześniejszą emeryturę - jak twierdzi - spełnił

warunki z dniem 1 lipca 1991 r., gdyż wtedy osiągnął 40 lat pracy, a faktyczna przyczyna rozwiązania stosunku pracy leżała po stronie zakładu pracy.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyrokiem z dnia 16 grudnia 1993 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy. Uzasadnienie wyroku sporządzono dla Sądu Najwyższego, ponieważ żadna ze stron nie złożyła w tym zakresie wniosku ani też wnioskodawca nie wniósł rewizji do sądu apelacyjnego.

W rewizji nadzwyczajnej od tego wyroku Minister Sprawiedliwości wnosił o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania zarzucając, że został wydany z rażącym naruszeniem prawa, w szczególności art. 3 § 2 k.p.c. oraz § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 stycznia 1990 r. w sprawie wcześniejszych emerytur dla pracowników zwalnianych z pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy (Dz. U. Nr 4, poz. 27) oraz naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok Sądu rażąco narusza prawo, a w szczególności powołany na wstępie rewizji nadzwyczajnej art. 3 § 2 k.p.c. nakładający na sądy obowiązek wszechstronnego wyjaśnienia wszystkich istotnych dla sprawy okoliczności. Ocenie sądu orzekającego podlega również z mocy tegoż przepisu stanowisko organu rentowego w kwestii dotyczącej prawidłowego zastosowania przepisów prawa.

W niniejszej sprawie wzbudza wątpliwości kwestia zastosowania przepisów powołanego rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w oderwaniu od przepisów ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Przepis bowiem § 1 ust. 1 tegoż rozporządzenia wymienia wyłącznie pracowników, z którymi rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło w okolicznościach określonych w art. 1 ust. 1 i 2 i art. 10 ust. 1 tej ustawy. Dla prawidłowego więc rozpoznania odwołania wnioskodawcy obowiązkiem Sądu Wojewódzkiego było zbadanie i wyjaśnienie rzeczywistej przyczyny rozwiązania umowy o pracę, a zwłaszcza czy rozwiązanie umowy o pracę z wnioskodawcą o 40-letnim stażu pracy było związane ze zmianami organizacyjnymi, produkcyjnymi, czy ekonomicznymi, leżącymi po stronie pracodawcy, których następstwem było zmniejszenie stanu zatrudnienia. W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że określenie "z przyczyn ekonomicznych" należy ujmować szeroko (vide P.i Z.S. 1990 nr 1-3 - G. Bieniek: "Problematyka prawna grupowych zwolnień z pracy"). Chodzi tu nie tylko o przypadki, w których istnieje konieczność zmniejszenia produkcji, np. z powodu braku zamówień, trudności ze zbytem, lecz wszelkie sytuacje, w których rachunek ekonomiczny wskazuje jednoznacznie na potrzebę zmniejszenia zatrudnienia. Przesłanki określone w art. 1 ust. 1 tej ustawy muszą występować łącznie.

Chodzi tu zatem o:

- a) zmniejszenie zatrudnienia,
- b) określenie przyczyn zmniejszenia zatrudnienia,
- c) terminy zwolnień, tzn. jednorazowo lub w okresie 3 miesięcy.

Sąd Wojewódzki nie przeprowadził wymaganego postępowania dowodowego dla wyjaśnienia tych istotnych okoliczności sprawy, lecz ograniczył to postępowanie do informacyjnego przesłuchania stron, po czym wyrokiem powołanym na wstępie oddalił

odwołanie. Oddalając odwołanie w tym stanie sprawy Sąd nie rozpoznał jej istoty, skoro pominął twierdzenie wnioskodawcy, że faktyczną przyczyną rozwiązania z nim umowy o pracę była przyczyna ekonomiczna i w konsekwencji redukcja etatów. Brak takich ustaleń nie daje możliwości oceny także sposobu rozwiązania umowy o pracę w tym konkretnym przypadku i wpływu tego sposobu na uprawnienia wnioskodawcy, zwłaszcza że według wnioskodawcy porozumienie stron dotyczyło jedynie czasokresu wypowiedzenia umowy o pracę, a nie samej podstawy rozwiązania tej umowy.

Wnioskodawca w pozwie przeciwko zakładowi pracy dochodził przed Sądem Rejonowym dla Krakowa Nowej Huty ustalenia, że jego stosunek pracy z pozwanym został rozwiązany (za porozumieniem stron) z przyczyn ekonomicznych dotyczących zakładu pracy i powództwo jego zostało oddalone wyrokiem z dnia 14 czerwca 1994 r. Rozpatrując jego rewizję Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie [...] przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, w następstwie którego w dniu 5 lipca 1995 r., w sprawie I PZP 56/94 podjęto uchwałę, że: "Były pracownik nie może na podstawie art. 189 k.p.c. żądać ustalenia, że rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło z przyczyn określonych w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1990 r., Nr 4, poz. 19 ze zm.) w sytuacji, gdy ustalenie takie zamierza wykorzystać dla wykazania przesłanki do nabycia prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego". W uzasadnieniu tej uchwały przypomniano, że pracownik ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego okoliczności, od których zależy jego uprawnienie może udowodniać w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych również wówczas, gdy z dokumentu (zaświadczenia o zatrudnieniu) wynika co innego, bowiem zgodnie z art. 473 k.p.c. w postępowaniu z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu z zeznań świadków i przesłuchania stron.

Wydanie zaskarżonego wyroku przed wyjaśnieniem wszystkich istotnych okoliczności spowodowało, że powodowi zamknięto drogę do wykazania, iż jego stosunek pracy został rozwiązany w innych okolicznościach niż to wskazano w zaświadczeniu. Ograniczenie postępowania sądowego do informacyjnego przesłuchania powoda z pominięciem okoliczności, które wskazywał w pozwie, stanowi rażące naruszenie art. 3 § 2 k.p.c. i uzasadnia uwzględnienie rewizji nadzwyczajnej.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd orzekający przesłucha w charakterze świadka mgr inż Edwarda P. w związku z treścią jego oświadczenia z dnia 8 czerwca 1993 r., w razie potrzeby uzyska wyjaśnienia, czy w byłym zakładzie pracy wnioskodawcy przeprowadzono zmiany, o których mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 czerwca 1989 r. Należy również dokładnie przesłuchać wnioskodawcę w charakterze strony ze szczególnym uwzględnieniem różnicy pomiędzy pobieraniem wcześniejszej emerytury a renty inwalidzkiej w zakresie zasad zawieszenia wypłaty świadczeń, wynikającej z ówczesnej treści art. 24 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Dopiero po przeprowadzeniu pełnego postępowania dowodowego i dokonaniu oceny jego wyników Sąd rozstrzygnie o zasadności żądania wnioskodawcy.

Sąd Najwyższy podziela pogląd wyrażony w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej,

że wydanie wyroku w sprawie niedostatecznie wyjaśnionej do ostatecznego rozstrzygnięcia nie tylko rażąco narusza prawo, ale również interes Rzeczypospolitej Polskiej jako państwa urzeczywistniającego konstytucyjną zasadę praworządności. W interesie tym leży również dbałość o przestrzeganie zasady zaufania obywateli do organów państwa, w tym do organów wymiaru sprawiedliwości zobowiązanych do prawidłowego stosowania obowiązujących przepisów prawa w interesie każdego obywatela.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy uwzględnił rewizję nadzwyczajną i z mocy powołanych przepisów oraz art. 421 § 1 i 422 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

=====